

Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU8

Några frågor om tillämpning av offentlighetsprincipen

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen.

Genom lagändringen ändras en hänvisning i offentlighets- och sekretesslagen till den tidigare förvaltningslagen så att den hänvisar till motsvarande bestämmelser i den nuvarande förvaltningslagen.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Det har inte väckts någon motion med anledning av propositionen.

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:281 Några frågor om tillämpning av offentlighetsprincipen.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	6
Ändring i offentlighets- och sekretesslagen.....	6
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	7
Propositionen	7
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	8

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ändring i offentlighets- och sekretesslagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:281.

Stockholm den 13 november 2018

På konstitutionsutskottets vägnar

Hans Ekström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hans Ekström (S), Marta Obminska (M), Ida Karkiainen (S), Ida Drougge (M), Jonas Millard (SD), Per-Arne Håkansson (S), Linda Ylivainio (C), Mia Sydow Mölleby (V), Erik Ottoson (M), Matheus Enholm (SD), Laila Naraghi (S), Tuve Skånberg (KD), Erik Ezelius (S), Bengt Eliasson (L), Fredrik Lindahl (SD), Jonas Eriksson (MP) och Louise Meijer (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2017/18:281 föreslår regeringen att en hänvisning i en bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, till den tidigare förvaltningslagen (1986:223) ändras så att den hänvisar till motsvarande bestämmelser i den nuvarande förvaltningslagen (2017:900). Vidare redovisar regeringen att den under riksmötet 2018/19 avser att återkomma till riksdagen med förslag om att införa offentlighetsprincipen i fristående förskolor och skolor samt i privat anordnad vuxenutbildning.

Regeringen redovisar i propositionen ärendets beredning fram till dess att propositionen beslutades. Av denna redovisning framgår i huvudsak följande.

I februari 2018 beslutade regeringen lagrådsremissen Offentlighetsprincipen ska gälla i fristående skolor (U2018/00671/GV). Lagrådsremissen utgick från förslag som Utredningen om offentlighetsprincipen i fristående skolor hade lämnat i betänkandet Ökad insyn i fristående skolor (SOU 2015:82). I lagrådsremissen föreslogs lagändringar som syftar till att offentlighetsprincipen ska gälla i fristående skolor. I sitt yttrande konstaterade Lagrådet att flera fristående skolor ägs av företag som är börsnoterade och att en utvidgning av offentlighetsprincipen till börsnoterade privata aktörer väcker ett antal frågor. Lagrådet anförde att det inte kan tillstyrka lagförslagen innan dessa frågor har analyserats närmare. Med anledning av Lagrådets yttrande tillsatte Regeringskansliet en kompletterande utredning om hur offentlighetsprincipen kan införas i fristående skolor vars huvudman är börsnoterad eller om ägarbolaget till huvudmannen är börsnoterat (U2018/02739/GV). Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 december 2018.

I lagrådsremissen ingick även ett förslag om en följdändring i OSL med anledning av den nya förvaltningslagen (2017:900) som trädde i kraft den 1 juli 2018. Förslaget hade sin grund i ett förslag i departementspromemorian Följdändringar till ny förvaltningslag (Ds 2017:42). I propositionen behandlar regeringen nämnda förslag. Promemorian har remissbehandlats, och remissvaren finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2017/07456/L6).

Lagrådet har granskat lagförslaget och har inga invändningar mot det.

En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1, och regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Förslag om ändring av en hänvisning i offentlighets- och sekretesslagen

I propositionen föreslår regeringen att en hänvisning i 6 kap. 11 § OSL, som avser handläggning av överklaganden av beslut om utlämnande av allmänna handlingar och uppgifter, till bestämmelser i den tidigare förvaltningslagen ska ersättas med hänvisningar till motsvarande bestämmelser i den nya förvaltningslagen.

Om införande av offentlighetsprincipen hos fristående skolor

Offentlighetsprincipen gäller som huvudregel inte för enskilda rättssubjekt, dvs. enskilda individer och privaträttsliga organ som t.ex. aktiebolag, ideella föreningar och stiftelser. OSL innehåller dock bestämmelser som i viss mån utvidgar tillämpningen av offentlighetsprincipen utöver vad som följer av tryckfrihetsförordningen (TF) till att gälla även vissa enskilda rättssubjekt. Två grupper av organ omfattas av dessa bestämmelser: dels vissa juridiska personer där kommuner eller landsting utövar ett rättsligt bestämmande inflytande, dels vissa privaträttsliga organ som anges i en särskild bilaga till OSL. Dessa organ ska i den utsträckning som anges jämföras med myndigheter vid tillämpningen av OSL och arkivlagen (1990:782), jämför 2 kap. 3 och 4 §§ OSL samt 2 och 2 a §§ arkivlagen. I sådan verksamhet är även TF:s och yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser om meddelarfrihet och meddelarskydd tillämpliga (13 kap. 2 § OSL).

I propositionen redogör regeringen för bakgrunden till den ovan nämnda lagrådsremissen och den kompletterande utredningen med anledning av förslaget att offentlighetsprincipen ska införas i fristående skolor. Regeringen bedömer att en proposition om att införa offentlighetsprincipen i privat anordnad skollagsreglerad verksamhet inte kan överlämnas till riksdagen förrän under senare delen av riksmötet 2018/19.

Utskottets överväganden

Ändring i offentlighets- och sekretesslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Propositionen

Förvaltningslagen (2017:900) trädde i kraft den 1 juli 2018 och ersatte den tidigare förvaltningslagen (1986:223), som samtidigt upphävdes. I den nya förvaltningslagen finns en övergångsbestämmelse som innebär att den upphävda lagen ska fortsätta att gälla i den utsträckning som det i en annan lag eller författning finns bestämmelser som innehåller hänvisningar till den lagen. Regeringen har dock i propositionen till den nya lagen understrukit att dessa hänvisningar så snart som möjligt bör ändras och anpassas till den nya lagen (prop. 2016/17:180 s. 278).

Av 6 kap. 11 § OSL framgår att vissa bestämmelser i förvaltningslagen (1986:223) ska tillämpas när sådana organ som avses i 2 kap. 3 och 4 §§ OSL, dvs. vissa privaträttsliga objekt med anknytning till en kommun (2 kap. 3 §) respektive de organ som anges i bilagan till OSL (2 kap. 4 §), har fattat vissa beslut. Det gäller bl.a. beslut att inte lämna ut en handling till en enskild, att lämna ut en handling med förbehåll eller att avslå en myndighets begäran att få ta del av en handling eller på annat sätt få del av en uppgift (6 kap. 7 § första och andra stycket OSL).

Bestämmelsen i 6 kap. 11 § OSL innehåller således en hänvisning till 23–25 §§ i den tidigare förvaltningslagen. Regeringen föreslår att hänvisningen ändras på så sätt att den i stället görs till motsvarande bestämmelser i 43–47 §§ i den nya förvaltningslagen. På så sätt får, enligt regeringen, den förstärkning av rättssäkerheten för enskilda som den nya förvaltningslagen innebär genomslag även på detta specialreglerade område.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:281 Några frågor om tillämpning av offentlighetsprincipen:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 11 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

11 §

Vid överklagande enligt 7 § första eller andra stycket av beslut av sådana organ som avses i 2 kap. 3 och 4 §§ *denna lag* tillämpas bestämmelserna i 23–25 §§ och 30 § första meningen förvaltningslagen (1986:223).

Vid överklagande enligt 7 § första eller andra stycket av beslut av sådana organ som avses i 2 kap. 3 och 4 §§ tillämpas 43–47 §§ förvaltningslagen (2017:900).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.